

Løbetid og løbetidsudsættelse hos katte

Som opdrætter af katte står man med det positive problem (set med eksempelvis hundeavleres øjne), at katte ofte er både højfertile og kommer i løbetid mange gange i løbet af en sæson. Dette varierer selvfølgelig mellem racerne, hvor perser og manx katte anses som værende nogle af de mindst fertile med ofte kun 1 årlig løbebetid og orientalerne som de mest fertile med utroligt mange løbetider på et år. Dette er selvfølgelig ikke et problem, hvis katten skal indgå i avlen, men de ofte hyppige løbetider kan give anledning til nogen frustration hos opdrættene, hvis katten ikke skal indgå i sæsonens avl. Denne artikel prøver at belyse, hvilke muligheder vi har for, så skånsomt som muligt, at forsinke eller udsætte løbetiderne hos vore avlskatte.

Lidt om løbetid og parring:

Hunkatte kommer som regel i løbetid første gang, når de når 80 % af deres voksenalvægt ved tilstrækkelig dagslyslængde. Man kalder den periode på et døgn, hvor der er lystimer for fotoperioden. Er fotoperioden nedadgående (fra september til december) vil løbetiden blive udskudt til antallet af lystimer i døgnet atter tiltager, dvs. efter 21. december. Man taler her om forlængelse af den anøstrale periode. Anøstrus betyder "uden (an) brunst (østrus)" er den periode, som kendetegnes af forplantningsmæssig ro.

De fleste katte får dog deres første løbetid omkring 6-9 måneders alderen, hvor langhårskattene kommer noget senere i løbetid (11-21 måneders alderen ved første løbetid) end orientalerne (ned til 4 måneders alderen). I fotoperioder med tiltagende lysmængder kommer hunkatte som regel i flere på hinanden følgende løbetider afløst af en kortere eller længere periode med ro. En løbetid behøver ikke at resultere i ægløsning, som den gør hos mange andre pattedyr, herunder os mennesker.

Hunkatte er som regel højløbske 3-4 dage. Vi taler om, at hun er kommet i østrus. Det er kun i denne periode hunkatten vil tillade parring. Også her er der stor variation mellem individer og racer, og den østrale periode kan svinge mellem 1-21 dage. Er hunkatten i kontakt med en hankat, vil en parring kunne igangsætte en ægløsning.

Hvis man har mulighed for det, er det en god idé at flytte hunkatten i nærheden af hankatten en uge, før hun bliver højløbsk for at sikre så lidt stress som muligt. Stress kan nemlig også igangsætte ægløsning, og det er derfor vigtigt ikke at flytte hunkatten, lige når hun er højløbsk, hvis man ønsker killinger.

Oftentimes har katte behov for minimum 3 paringer for at sikre befrugtning, da hankatte fra naturens side har en relativ lille sædproduktion. Hankatte har behov for et territorium, som de afmærker via deres urin. Det er derfor vigtigt ikke at fjerne disse duftstoffer, hvis man ønsker en høj-fertil hankat.

En løbetid, der ikke resulterer i ægløsning, fortsætter over i den næste løbetid. Perioden mellem disse to løbetider hedder den interøstrale periode. Den interøstrale periode kan strække sig fra 4-30 dage. Nogle opdrættere har erfaring for, at lune temperaturer kan forlænge den interøstrale periode, men dette ses ikke konsekvent i alle katte-opdræt.

Er hunkatten blevet parret således, at ægløsning har fundet sted, vil den efterfølgende periode (vi kalder den for diøstrus) afhænge af, om befrugtningen har fundet sted eller ej. Diøstrus varer ca. 40-50 dage hos hunkatte, hvor befrugtning ikke har fundet sted (falsk drægtighed) og 65-70 dage hos hunkatte, hvor befrugtning har fundet sted (drægtig). Der kan dog i begge tilfælde gå yderligere en måned, før en ny løbetid begynder.

Løbetidsudsættelse:

De midler vi pt. har til rådighed i Danmark til udsættelse af løbetid hos hunkatte (Promon, Perlutex) er forbundet med en del bivirkninger, så som cystedannelse i livmoderen, livmoderbetændelse, godartede knuder i brystkirtlerne, brystkræft og sukkersyge. Suprelorin chip er registreret i Danmark og kan benyttes til hankatte, men effekten varierer mellem individer, og sæddannelsen kan undertrykkes i lang tid, selv efter fjernelsen af chippen. Man har længe været på udkig efter et korttidsvirkende middel til udsættelse af løbetid hos katte, som virker forudsigeligt. Melatonin som implantat (chip) eller som tablet er måske en mulighed.

Melatonin

Melatonin er et hormon, som produceres om natten i hjernen, nærmere bestemt i hypofysen. Melatonins funktion er at regulere vores døgnrytme, men har også vist sig at have anti-inflammatorisk og antioxidant effekt og dermed kræft- og leverbeskyttende virkning. Hos katte mener man, at melatonin er af betydning for deres evne til at se i mørke og deres generelle nat-adfærd. Melatonin menes også at forbedre søvnmønsteret hos katte med kronisk nyresygdom.

Melatonin undertrykker de overordnede kønshormoner således, at de underordnede kønshormoner ikke produceres, hvorved brunsten ikke sættes i gang. Forsøg

har vist, at holdes katte konsekvent i 16 timers mørke og 8 timers lys, er den naturlige melatonin produktion høj nok til at undertrykke igangsættelsen af den naturlige løbetid.

Problemer ved brug af Melatonin

I udlandet er det muligt at give melatonin som tablet eller som implantat (chip). Melatonin er ikke registreret til brug hos dyr i Danmark og bliver det ikke foreløbigt (jeg arbejder dog på sagen). Det kan derfor være vanskeligt at købe Melatonin specielt som implantat. I udlandet sælges melatonin under navne som Melovine, Regulon og Dermatolin. I Danmark sælges receptpligtige melatonin tabletter under navnet Circadin 2 mg til brug hos mennesker.

Når fotoperioden (dagslængden) kommer over 14 timer, ophæves effekten af melatonin. Dette kaldes fotorefraktion. Årsagen til dette er endnu ikke kendt. Den praktiske betydning er dog, at det ikke giver nogen mening at benytte melatonin mellem d. 21. april og d. 21. august.

Effekten af udsættelse af løbetid er stadig individuel og varierer fra 56-156 dage efter implantation (Schäfer-Somi 2013). Implantaterne har vist ikke at kunne forsinke den første løbetid og bør derfor ikke gives til katte, som endnu ikke er kønsmodne.

Implantaterne (18 mg) bør derfor gives i december under anøstrus eller, hvis dette ikke kan lade sig gøre, i den interøstrale periode for at virke mest effektivt.

Ved brug af 4 mg/dag i munden ses udskydelse af løbetiden med 63 dage (Faya et al 2011) dog med 36,8% af kattene, der ægløser indenfor disse 63 dage. Tabletter indgivet 3 timer før mørkets frembrud (ved en fotoperiode på 12 timer) er vist at hæmme løbetiden i behandlingsperioden og i op til 21-40 dage efter ophør af behandlingen.

Dyrlæge Ph.D Cert(SAM)
Kirsten Hobolt
www.maribodyrehospital.dk

Red. bem.: Almindelig praksis hos opdrætterne er at bruge 5 mg/dag til store racer som Maine Coon og 1-1,5 mg/dag til de mindre racer som fx orientalske katte.

